

ΟΛΑ ΣΤΑ ΚΑΡΒΟΥΝΑ (Ιούλιος 2007)

Συγγραφέας: ΧΑΡΙΔΗΜΟΣ ΤΣΟΥΚΑΣ

*«Τα σημαντικά προβλήματα που αντιμετωπίζουμε δεν μπορούν να λυθούν στο ίδιο επίπεδο σκέψης, στο οποίο ήμασταν όταν τα δημιουργήσαμε»
Άλμπερτ Αϊνστάιν*

Η καταστροφή της Πάρνηθας μπορεί να συγκριθεί μόνο με το θάνατο προσφιλούς προσώπου σε ατύχημα: έχουμε την αίσθηση του ξαφνικού κενού, της αναντίστρεπτης απώλειας και του απροσδόκητου χαμού. Θα ζούμε πλέον με την ανάμνηση του Εθνικού Δρυμού (τα τρία τέταρτα καταστράφηκαν), τις φωτογραφίες του και τις αφηγήσεις των περιηγητών του. Η Πάρνηθα έφυγε –για πάντα. Βιώνουμε την απώλειά της ως πένθος, όπως σοφά παρατήρησε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας.

Γιατί συνέβη; Τι θα μπορούσε να είχε γίνει για να μη συμβεί; Η καταστροφή της Πάρνηθας επιβεβαιώνει, δυστυχώς, την κοινή μας εμπειρία για τη χρόνια αναποτελεσματικότητα του κρατικού μηχανισμού. Όχι, δεν μιλάω για προσωπική φιλοτιμία και ευσυνειδησία σε επίπεδο υπαλλήλων. Μιλάω για οργανωμένα συστήματα πρόληψης και διαχείρισης κρίσεων, τα οποία συνδυάζουν σύγχρονη τεχνολογία, άψογη οργάνωση, άρτια εκπαίδευση, επαγγελματικό σχεδιασμό και εμπνευσμένη ηγεσία. Μιλάω, δηλαδή, για πράγματα που είναι σχεδόν άγνωστα στο ελληνικό κράτος. Και είναι άγνωστα γιατί το πολιτικό σύστημα είναι αυτό που είναι. Η ποιότητα της δημόσιας διοίκησης αντανακλά την ποιότητα του πολιτικού συστήματος.

Πληθώρα στοιχείων δείχνουν ότι το ελληνικό πολιτικό σύστημα αδυνατεί να προστατεύσει το κατ' εξοχήν δημόσιο αγαθό, όπως είναι το περιβάλλον. Τα δημόσια αγαθά, επειδή ανήκουν σε όλους και όλοι ωφελούνται από αυτά, παρέχονται συνήθως από δημόσιους θεσμούς και τα διαχειρίζονται οι κυβερνήσεις, οι οποίες, στις δημοκρατίες, εκφράζουν τη βούληση του «δήμου». Ακριβώς γι' αυτό το λόγο, ο τρόπος που διαχειριζόμαστε τα δημόσια αγαθά αποκαλύπτει την ποιότητα της δημοκρατίας μας.

Το ελληνικό πολιτικό σύστημα διαπερνάται από μια θεμελιώδη αρχή, η οποία συστηματικά υπονομεύει την αποτελεσματική διαχείριση των δημοσίων αγαθών: τον κομματικό ωφελιμισμό. Η αρχή αυτή αποτρέπει τις κυβερνήσεις να κάνουν «δυσάρεστες» επιλογές που θα αυξήσουν το βραχυπρόθεσμο πολιτικό κόστος και τις ωθεί να κομματικοποιούν τους δημόσιους θεσμούς (αφού έτσι διανέμονται οφέλη στους «δικούς μας»). Τα αποτελέσματα είναι κυριολεκτικώς τραγικά.

Όλοι οι ειδικοί συμφωνούν ότι το κρίσιμο στοιχείο για τη σωτηρία της Πάρνηθας ήταν η αναχαίτιση της φωτιάς στα Δερβενοχώρια, κάπου 15 χιλιόμετρα μακριά. Ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης Πολύδωρας δήλωσε ότι απορρίφθηκε η λύση της κατάσβεσης της πυρκαγιάς με εναέρια ρίψη νερού εξαιτίας πιθανού μπλακ άουτ που θα προκαλούνταν («Καθημερινή», 1/7/2007). Ιδού το δίλημμα: τι είναι προτιμότερο, ο κίνδυνος μπλακ άουτ ή ο κίνδυνος επέκτασης της φωτιάς στην Πάρνηθα; Να προκληθεί η (βέβαιη) βραχυπρόθεσμη ατομική δυσφορία έπειτα από μπλακ άουτ ή η (πιθανολογούμενη) μακροπρόθεσμη καταστροφή της Πάρνηθας; Ιδιωτικό όφελος ή δημόσιο αγαθό;

Αν επιλέγονταν ο πρώτος κίνδυνος, ποιος Υπουργός θα τολμούσε να στηθεί μπροστά στις κάμερες για να αντιπαρατεθεί στις δημαγωγικές καταγγελίες της αντιπολίτευσης και των ΜΜΕ ότι είχε «υπεραντιδράσει»; Από τότε που προαναγγέλθηκε ο καύσωνας, το κλίμα είχε ήδη δημιουργηθεί από τα υστερικά ΜΜΕ για επερχόμενο μπλακ άουτ. Σε ένα τέτοιο κλίμα χαμηλής εμπιστοσύνης στους δημόσιους θεσμούς, λαϊκιστικής κριτικής και πιεστικής προσδοκίας για αδιάλειπτη ικανοποίηση ενεργειακών αναγκών, ποιος Υπουργός θα είχε το πολιτικό ανάστημα να λάβει αποφάσεις με βραχυπρόθεσμο πολιτικό κόστος, χάριν ενός μακροπρόθεσμου δημόσιου αγαθού; Αν δε ο Υπουργός αυτός διαθέτει μειωμένο πολιτικό κεφάλαιο, όπως ο τωρινός Υπουργός Δημόσιας Τάξης, τότε καταλαβαίνει κανείς ότι ήταν απίθανο να επιδείξει τολμηρή ηγετική συμπεριφορά.

Η καταστροφή της Πάρνηθας αποκάλυψε, μεταξύ άλλων, την αποσάθρωση της Πυροσβεστικής: τα δύο τρίτα των αξιωματικών της αποστρατεύτηκαν πρόσφατα, πιθανότατα για να προαχθούν «ημέτεροι», ενώ το ένα τρίτο των οργανικών θέσεων της παραμένει κενό. Το χειρότερο, όμως, είναι ότι ακόμη και μια φυσική καταστροφή δεν αναστέλλει τον κομματικό ωφελιμισμό, αλλά τον επιτείνει. Η κομματικοποίηση των δημοσίων θεσμών μας ωθεί να συζητούμε τα προβλήματα με στενά πολιτικούς-

κομματικούς όρους, στερώντας έτσι από τον εαυτό μας τη δυνατότητα μιας πιο νηφάλιας, ευφάνταστης και θεσμικής-τεχνικής συζήτησης.

Η μειωμένη εμπιστοσύνη στους κομματικά χρωματισμένους δημόσιους θεσμούς ωθεί αντιπολίτευση, ΜΜΕ και πολίτες συχνά στην άμετρη κριτική. Σε κάθε περίπτωση, η συζήτηση δεν γίνεται επί της ουσίας, γι' αυτό και δεν μαθαίνουμε. Μόνο το γεγονός ότι στα έντυπα και ηλεκτρονικά ΜΜΕ, την περιγραφή της καταστροφής της Πάρνηθας ακολούθησαν ρεπορτάζ για το κατά πόσο το συμβάν αυτό θα επηρεάσει τον χρόνο διεξαγωγής των εκλογών, τα λέει όλα. Τα συλλογικά προβλήματα αντιμετωπίζονται καιροσκοπικά υπό το πρίσμα του ισοζυγίου κομματικού οφέλους-κόστους. Τα καμένα δάση γίνονται το φόντο για κομματική ξιφομαχία.

Η πυρκαγιά της Πάρνηθας θα ξεχαστεί σε ένα μήνα. Ποιος θυμάται σήμερα ότι πέρυσι κάηκαν η Μάνη και η Χαλκιδική; Οι Έλληνες πολιτικοί έχουν ορίζοντα την επόμενη δημοσκόπηση, άντε και τις επόμενες εκλογές. Οι ψηφοφόροι, εθισμένοι καθώς είναι οι περισσότεροι στη μικρο-παρνομία, μεριμνούν για τα βραχυπρόθεσμα οφέλη της ιδιωτικής ευζωίας: να αποφύγουν τη στράτευση, να χτίσουν παράνομα, να διορίσουν το παιδί τους στο Δημόσιο από την πίσω πόρτα, να φοροδιαφύγουν, να δώσουν ή να πάρουν καμιά μίζα, να φάνε τη συναγρίδα τους «στα κάρβουνα» στην παράνομα χτισμένη ταβέρνα, δίπλα στο κύμα. Το περιβάλλον στην Ελλάδα δεν έχει πολλούς υποστηρικτές, γιατί ελάχιστοι το θεωρούν δημόσιο αγαθό. Η πεμπτουσία της νεοελληνικής νοοτροπίας τα τελευταία τριάντα χρόνια είναι η λαθρεπιβασία (free riding): πώς να κερδίσω εγώ, αφήνοντας τους άλλους να πληρώσουν το λογαριασμό. Το πολιτικό σύστημα εκφράζει ακριβώς αυτό το ήθος.

Όσα προγράμματα αναδάσωσης κι αν εκπονηθούν, όσα «πράσινα» Ταμεία για τη Φύση κι αν γίνουν, όσα μέτρα δασοπροστασίας κι αν ληφθούν, τίποτε από αυτά δεν αντιμετωπίζει το πραγματικό μας πρόβλημα: την καχεξία των δημόσιων θεσμών, την κομματικοποίηση του κράτους, την επιδίωξη βραχυχρόνιου κομματικού οφέλους, την έλλειψη τολμηρών πολιτικών ηγετών. Αυτά τα προβλήματα ανήκουν σε ένα λογικώς ανώτερο επίπεδο από αυτό της απλής αντιμετώπισης κρίσεων. Όσο το αυτιστικό πολιτικό σύστημα δεν τα υποψιάζεται, η χώρα θα εξακολουθήσει να καταστρέφεται.

Νόμος και Φύση

Αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη

<https://nomosphysics.org.gr>

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» στις 22 Ιουλίου 2007, σ. 27.